

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

תוכן

- א. היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא ... בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע. 1.....
- ב. חרש שומע וקטן אין מוציאין ... זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן. 3.....
- ג. טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אנדרונינוס מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו מי שהציו עבד והציו בן חורין ... אף לעצמו אינו מוציא. 4.....
- ד. כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. 5.....
- ה. ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום ... הוה מקדש להו. 6.....
- ו. פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי להנכין במצות. 8.....
- ז. בהלל ובמגילה אף על פי שיצא מוציא. 8.....
- ח. הדרן עלך ראווהו בית דין. 9.....
- א. יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה ... גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים. 9.....

דף כט.

א. היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא ... בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע

אם נתכוין¹ התוקע להוציא את השומע ידי חובתו, ולא נתכוין השומע לצאת ידי חובתו בשמיעה זו, או שנתכוין השומע לצאת ידי חובתו, ולא נתכוין התוקע להוציא את השומע, אלא תקע לעצמו, לא יצא השומע ידי חובתו עד שיתכוונו שניהם שומע ומשמיע.

¹ שו"ע ונו"כ תקפ"ט ה

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

אולם² מי שתקע ונתכוין להוציא כל מי שישמע תקיעתו, ושמע השומע ונתכוין לצאת ידי חובתו, אף על פי שאין התוקע מתכוין לפלוני זה ששמע תקיעתו, ואינו יודעו כלל, אעפ"כ יצא השומע ידי חובתו, שהרי התוקע נתכוין להוציא לכל מי שישמענו.

לפיכך מי שהיה מהלך בדרך, או יושב בתוך ביתו, ושמע תקיעות מש"ץ יצא, אם נתכוין לצאת בשמיעה זו. שהרי הש"ץ הוא מתכוין להוציא את הרבים ידי חובתן בתקיעתו.

ואם היה מהלך בדרך ונעמד לשמוע קול תקיעות, אפילו אם אינו זוכר אם כיון ליבו, חזקה שמכיון שעמד כיון לצאת, אך המהלך בביתו ועמד לשמוע אין אומרים חזקה כיון³.

וכן אם בא לביהכ"נ לצאת ידי חובה עם הצבור, אף על פי שבשעה ששמע לא כיון לבו אלא בסתמא יצא⁴.

אבל אם היו תוקעין בבית לחולה, ולילודת, והיה ביתו סמוך לו ושמע, לא יצא. דמסתמא לא נתכוין זה להוציא אלא החולה⁵.

וכן בפורים הקורא את המגילה⁶, צריך שיכוין להוציא את השומע, והשומע צריך שיכוין לצאת בקריאתו של זה, ויזהר לשומעה כולה ואם חיסר לשמוע אפילו תיבה אחת לא יצא⁷. ודי בהכוונה לצאת בתחלתה, וא"צ לכיון בכל תיבה לצאת.

וזה שהקורא צריך לכיון להוציא השומע זהו כשקורא בבית לפני איזה אנשים או נשים דאז צריך לכיון שכל אלו השומעים הוא מכיון להוציאם⁸, או לכיון להוציא את כל מי שישמע. אבל ש"ץ הקורא בביהכ"נ בסתמא כוונתו על כל השומעים, ואפילו העומדים מבחוץ אחורי ביהכ"נ, שהרי לזה נתייחד להיות שליח ציבור לצאת כל השומעים.

אולם⁹ העובר אחורי בית הכנסת, צריך שיכוון לבו, ואם עמד מהילוכו כדי לשמוע, חזקה שכיון כנוכר.

² שו"ע ונו"כ שם ט

³ מ"ב שם יח

⁴ מ"ב שם טז

⁵ מ"ב שם יז

⁶ שו"ע ונו"כ תרצ יד

⁷ מ"ב שם מח

⁸ וזה שאמרנו שצריך הקורא לכיון להוציאם משום דאנן קיי"ל מצות צריכות כוונה ויש לשאול בזה למאן דס"ל דבמצות דרבנן הכל מודים דא"צ כוונה [מנ"א סי' ס' סק"ג] והא מגילה הוי דרבנן וצ"ל כיון דהוא מן הכתובים דברי קבלה כדברי תורה דמי לעניין זה, אמנם לפמ"ש לעיל סי' ס' סעיף ו' שיש מן הראשונים שאמרו דבמצוה של דיבור הכל מודים דצריך כוונה ע"ש א"ש בפשיטות. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרצ סעיף יט

⁹ מ"ב שם מט

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

ב. חרש שוטה וקטן אין מוציאין ... זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתו

כל¹⁰ שאינו מחוייב בדבר¹¹ אינו מוציא אחרים ידי חובתו, אבל אם הוא מחוייב אלא שיצא בהמצוה, יכול להוציא, ואפילו לברך בשביל חברו¹².

חרש שוטה וקטן פטורים ממצות שופר, לפיכך אינם מוציאים אחרים. וחרש, אפילו מדבר ואינו שומע פטור ואינו מוציא שמכיון שאינו שומע לאו בר חיובא הוא.

אולם השומע ואינו מדבר, מוציא אחרים ידי חובתו. ואפילו לכתחלה יכול אחר לברך והוא תוקע. וכן חרש השומע על ידי מכשיר שמיעה שאינו חשמלי¹³, חייב בשופר, ויכול להוציא אחרים ידי חובתו¹⁴. אך השומע על ידי מכשיר שמיעה חשמלי¹⁵, אינו יוצא ואינו מוציא¹⁶. וגם אם יכול לשמוע ללא המכשיר חייב להסירו לפני התקיעות¹⁷.

¹⁰ שו"ע ונו"כ תקפ"ט א

¹¹ עיין שו"ת מנח"י ח"ד סי' ק"ב כתב עפ"י שו"ת מהר"ם שיק סי' ר"ם שמי שהרופאים הוזהירו אותו שלא יתקע בשופר, כי כרוך בכך סכנה לנפשו, אסור לו לתקוע, ואם תוקע אינו מקיים בכך מצוה כלל, ולפי"ז גם השומעים לא יצאו ידי חובתו. ועיין שו"ת משנה הלכות ח"ד סי' ע"ז ובמועדי קודש פ"ח סעי' קכ"א

¹² מ"ב שם א

¹³ כגון כלי כעין חצוצרה המגביר את הקול. אך שו"ת להורות נתן חלק ז סימן קיא אולם לגבי שופר יש לעיין, דאינו יוצא בקול הברה, וקול שע"י חצוצרה דינו כקול הברה.

¹⁴ מ"ב שם ד

¹⁵ ואפילו מכשיר שמשתילים אין יוצא כמש"כ בקובץ תשובות הרב אלישיב זצ"ל חלק ד סימן עד וז"ל "לאחר העיון בדבר על פי הוות דעת שקיבלתי ממומחה לנושא, איני רואה מקום לחלק בין המכשירים, ואכתי אי אפשר לקבוע שדינו כבר חיובא להוציא אחרים ידי חובתם"

¹⁶ עיין שו"ת מנח"א ח"ב סי' ע"ב שערים המצוינים בהלכה סי' קכ"ט סק"ה ומנחת שלמה סי' מ' שו"ת מנחת יצחק חלק א סימן לז ד"ה ושור ותשובות והנהגות ח"א ק אוח"ב פג וח"ד מד וח"ו נד ורס"א

¹⁷ שאם לא כן. כיון ששומע קול שנהפך לגלים חשמליים והאוזן שומעת קול חשמלי ולא קול השופר הרי זה קולות מעורבים ואינו יוצא. עיין שו"ת אור לציון חלק ד פרק ה דיני תקיעת שופר הערה מז שהוסיף גם שמי שאינו שומע טוב, אין צריך שירכוש מכשיר שמיעה כדי לשמוע תקיעת שופר, דהוי כשומע קול הברה שלא יצא.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

קטנים שהגיעו לחינוך¹⁸ מצוה להביאם ולאיים עליהם שיטו אוזן לקול שופר, כדי לחנכם במצות¹⁹, ומשנהיה בן י"ג שנה חייב בשופר, אולם אינו מוציא אחרים²⁰ כל זמן שאין אנו יודעים שהביא סימני גדלות²¹.

אונן. אין לו לתקוע²² להוציא אחרים ידי חובתו, כיון שהוא עצמו אינו מחויב בדבר, שהרי אונן הוא²³, ואם עבר ותקע, צריכים השומעים לחזור ולשמע תקיעות מאחר בלי ברכה, וכן אם האונן שמע תקיעות בעת אנינותו על מנת לצאת י"ח, לאחר אנינותו אם עדיין יום הוא יחזור וישמע התקיעות בלי ברכה. אולם אם אין בעל תוקע אחר אלא האונן, יתקע הוא ויוציא הרבים²⁴ ידי חובתם²⁵. ואבל²⁶ אף על פי שגם הוא חייב בתקיעות שופר כשאר אנשים מ"מ אין למנותו להיות בעל תוקע

ג. טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אנדרוגינזם מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו מי שחציו עבר וחציו בן חורין ... אף לעצמו אינו מוציא

אנדרוגינזם²⁷ כלומר מי שיש לו זכרות ונקבות מוציא את מינו. דכל אנדרוגינזם שוין שיש להם זכרות ונקבות ואם הוא בכלל זכר גם חבירו הוא בכלל זכר, אבל אינו יכול להוציא את שאינו מינו דשמא הוא בכלל נקבה²⁸.

¹⁸ והגעת זמן החינוך למצות עשה הוא בכל תינוק לפי חכמתו והבנתו. אלה המגן שם.

¹⁹ מטה אפרים שם ד

²⁰ ועיין בשו"ת שואל ומשיב (ח"ג סי' קע"ז) ביום א' דר"ה שהתוקע לא עצר כח בתקיעה שעל סדר הברכות ותקע קטן שהגיע ל"ג שנים ולא ידעו אם הביא שתי שערות פסק שם דיוצאין בהתקיעות. והטעם לזה הוא דכיון דבתקיעות דאורייתא כבר יצאו בתקיעות דמיושב ובדרבנן סמכינן על החזקה שהביא שתי שערות יע"ש הובא באחרונים. ונ"ל לפ"ז אפי' לכתחילה אם אין בנמצא גדול שיוכל לתקוע כל התקיעות של מיושב ושל מעומד אפשר דסומכין על הקטן שהוא בן י"ג שנים שלימות לתקוע התקיעות דמעומד מטעם זה. אלה המגן ז

²¹ מבואר בפוסקים דחזקה דרבא אינו מועיל לענין דאורייתא. שער הציון שם ס"ק ב

²² 1 שו"ת טוב טעם ודעת מהר"ג ח"ג סי' ר"ו.

²³ כמ"ש במטה אפרים סימן תקצו סעיף ז "זה שהמת מוטל עליו לקברו שהוא מהמחוייבים להתאבל עליו חל עליו דין אנינות קודם קבורתו אפילו ביום ראשון כיון שהוא רוצה לקברו בו ביום על ידי עממין ואסור בבשר וביין ופטור מק"ש ותפלה ותקיעת שופר וכל מצות האמורות בתורה ואינו מצטרף לעשרה וגם אסור ללמוד וכ"ש לעלות לתורה"

²⁴ פמ"ג בפתיחה כוללת ח"ב סי' כ"ט דמחויב קרינן ביה אלא דעוסק במצוה אחרת ומוציא בדיעבד אחרים, אך נכון שהוא לא יברך אלא השומעים יברכו, ודע כי אם אין מטפלים בקבורה עד אחרי גמר התפלה אין לו דין אונן וכמבואר במ"ב סי' ע"א סקי"א.

²⁵ שו"ת דברי מלכיאל סי' כ"ב, נשה"ח ח"א פי"ח ס"ב אות י

²⁶ אלה המגן תקפט א

²⁷ שו"ע ונו"כ תקפט ד

²⁸ מ"ב שם ה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ראש השנה

טומטום, שאטום הוא ואין לו סימני זכרות או נקבות אפילו את מינו אינו מוציא. שמא אם יקרע ימצא שטומטום זה נקבה וחבירו זכר.

טומטום ואנדרונינוס אף שחייבין לתקוע מספק שמא זכרים הם, מ"מ לא יברכו שברכה הוא דרבנן וספיקא לקולא²⁹.

מי שהציו³⁰ עבר והציו בן חורין צריך שיתקע לו בן חורין להוציא אבל אינו יוצא בתקיעתו של עצמו לפי שצד חירות שבו נתחייב בתשע תקיעות שלימות בכשרותו ואם יתקע בעצמו תהא כל תקיעה ותקיעה שיוצאת מפיו חציה פסולה מחמת צד עבדות שבו.

ד. כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא

כל הברכות כולן³¹ אף ע"פ שבירך ויצא ידי חובתו מותר לו לברך לאחרים שלא יצאו ידי חובתן כדי להוציאן, ובלבד שהוא בר חיובא בדבר זה³², לפי שבמצות שהן חובה כל ישראל ערבים זה בזה וגם הוא נקרא מחויב בדבר כשחבירו לא יצא ידי חובתו³³, חוץ מברכת ההנייה³⁴ שאין בה מצוה, שאינו מברך לאחרים אלא אם כן נהנה עמהן.

²⁹ מ"ב שם ו

³⁰ שו"ע ונו"כ שם ה

³¹ רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה י

³² בשם הגרשו"א מובא בשש"כ פרק נ"א סכ"א ועיי"ש בהערה נה. דביו"ט שני של גליות, אין יכול בן ארץ ישראל לקדש לבן חו"ל, אף אם הלה אינו יודע לקדש בעצמו, משום דאינו מחויב בדבר. ואף בקידוש היום שהקידוש הוא רק ברכת בורא פרי הגפן, ובן ארץ ישראל טועם מן היין אינו יכול להוציא, כיון שאין ניכר שמברך לשם קידוש היום, אלא לשם ברכת הנהנין.

³³ שברכת הנהנין אינה דומה לברכת המצות שאף מי שאינו מחויב בדבר מפני שכבר יצא ידי חובתו יכול לברך למי שעדיין לא יצא ואינו יודע לברך לעצמו כגון לקדש קידוש היום לנשים ועמי הארץ לפי שבמצות שהן חובה כל ישראל ערבים זה בזה וגם הוא נקרא מחויב בדבר כשחבירו לא יצא ידי חובתו עדיין משא"כ בברכות הנהנין שאף שהן חובה על הנהנה מכל מקום בידו שלא ליהנות ושלא לברך לפיכך אין אחר שאין נהנה נקרא מחויב בדבר הברכה זו שזה צריך לברך על מה שחפץ ליהנות. שו"ע הרב קסו כגו מ"ב שם צב

³⁴ וברכת המזון אינה כברכת הנהנין ומן התורה יכול להוציא חבירו אף על פי שלא אכל כלל כיון שחבירו כבר אכל וחייב לברך וכל ישראל ערבים זה בזה, אלא מפני שאומר שקר במה שאוכלנו והוא לא אכל הצריכהו חכמים שיאכל כזית מתחלה. ואם לאו אינו מוציא ואם אכל מכזית מוציא אף את מי ששבע. ועיין במ"א שמסתפק דלפ"ז אם הם רק שנים דבלא"ה אינם מזמנים אפשר דיכול להוציא חבירו שאינו יודע לברך אפילו אם לא אכל כלל ומצדד להחמיר וכ"כ בא"ר דמדרבנן בכל גווני אין אחד מוציא חבירו בבהמ"ז אא"כ

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ראש השנה

ולפיכך מי שאינו אוכל³⁵, אינו יכול לברך המוציא או אחת מכל שאר ברכות הנהנין בין ברכה ראשונה ובין ברכה אחרונה³⁶, להוציא האוכלין ידי חובתן, אפילו אינן יודעין לברך לעצמן³⁷. כיון שהוא אינו מחויב בברכה זו וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן. ואף בדיעבד³⁸ לא יצאו דהא ברכתו הוי לבטלה כיון שאינו אוכל בעצמו ואיך יצאו על ידו, ואפילו ענו אמן על הברכה.

אולם אם מה שלא אכל ושתה המברך היה בשוגג או באונס כגון שנשפך הכוס אחר הברכה וכדומה שבעת הברכה לא היה לבטלה, אז יוצאין אחרים על ידו³⁹.

ואפילו בשבת שהוא חייב לאכול פת⁴⁰, מכל מקום כיון שחייב זה אינו אלא להנאתו, שאם אינו נהנה באכילתו והתענית עונג לו פטור מלאכול, א"כ אם אינו יודע לברך ג"כ לא יהנה שאסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה, ואין כל ישראל ערבים שיהנה זה.

דף כט:

ה. ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום... הוה

מקדש להו

ברכת⁴¹ ההנייה שיש בה מצוה הרי זה מברך לאחרים ואוכלין ושותים אף על פי שאינו אוכל עמהן.

ולפיכך כל אכילה ושתיה שהן חובה על האדם שלא משום הנאתו כגון מצה בליל ראשון של פסח, ובליל א' וב' בסוכות שהוא חייב לאכול כזית פת בסוכה⁴², אם אינו יודע לברך יכול אחר שכבר יצא, להוציאן ידי חובתו אף מברכת הנהנין שבהן, שהן המוציא, ואפילו אם המברך אינו טועם. ואין צריך לומר ברכת אכילת מצה שהיא מברכות המצות.

הוא ג"כ מחויב בדבר וכן מוכח בהדיא בהידושי הרא"ה לברכות ובריטב"א ר"ה כ"ט ובשיטה מקובצת ברכות דף מ"ח ע"ש. מ"ב קצו ד

³⁵ שו"ע ונו"כ קסו יט

³⁶ מ"ב ריג יד

³⁷ מ"ב קסו צא

³⁸ מ"ב ריג טו

³⁹ מ"ב שם

⁴⁰ שו"ע ונו"כ קסו כ

⁴¹ שו"ע ונו"כ שם

⁴² מ"ב שם צה

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

וכן בקידוש⁴³ בין קידוש הלילה ובין קידוש היום⁴⁴, יכול אדם לקדש לאחרים אף על פי שאינו אוכל עמהם⁴⁵, ואין בזה משום קידוש שלא במקום סעודה, כיון שלהשומעים היוצאים ידי חובתן הוא מקום סעודה, ומכל מקום כיון שהוא אינו יוצא ידי חובתו בקידוש זה, וכן אם כבר קידש לעצמו במקום סעודתו כיון שהוא אינו צריך לקידוש זה אין לו לקדש לאחרים לכתחלה, אלא אם כן הם אינם יודעים לקדש בעצמם⁴⁶.

וכשעדיין לא קידש לעצמו צריך ליזהר שלא יטעום כלום מכוס של קידוש זה, שאסור לו לטעום עד שיקדש במקום סעודתו. ואעפ"כ יכול לברך להם בורא פרי הגפן שבקידוש זה, אף על פי שברכת הנהנין אין מי שאינו נהנה יכול להוציא אחרים אף על פי שאינן יודעים לברך, מכל מקום ברכת בורא פרי הגפן של קידוש בין של לילה בין של יום וכן ברכת המוציא כשמקדש על הפת אינן דומות לשאר ברכת הנהנין הואיל והן חובה. וכמו שנתבאר. והשומעים, מכיון שיעזאו, לא יחזרו לברך בורא פרי הגפן על היין לעצמם⁴⁷.

ואם מקדש על הפת⁴⁸ מוציאו גם מברכת המוציא שבקידוש, שהיא חובה משום קידוש ולא משום הנאתו.

אשה אלמנה שאינה יודעת בעצמה איך לקדש, לא תוכל ליכנס בבית אחר לשמוע קידוש כיון שאינה סועדת שם כלל, אלא יכנס אחר לביתה לקדש לפניה אף שהוא אינו יוצא עתה בהקידוש⁴⁹.

⁴³ שו"ע ונו"כ שם ורענ ד

⁴⁴ כ"כ ברמ"א שם וכ"כ בשו"ע הרב שם וקסו כג

⁴⁵ הגרע"א כתב להסתפק, במי שעדיין לא קבל עליו שבת ואינו רוצה לקבל עליו שבת עכשיו, אם יכול לקדש לאחר להוציאו ידי חובתו, די"ל דכיון שלא קיבל שבת והוא חול אצלו, הרי הוא כאינו מחויב בדבר שאינו יכול להוציא אחרים ידי חובתו, או דהכא עדיף, כיון שבידו להביא עצמו לידי חיוב, דבידו לקבל על עצמו שבת, ונשאר בצ"ע לדינא. ובמנחת שלמה (ח"א סי' ג), ושש"כ (פנ"א סי"ח) ובשלחן שלמה (אות ט) הגרשז"א זצ"ל כתב, דבשעת הדחק, כגון המקדש בבית החולים לחולים, ורוצה לנסוע לביתו לפני כניסת השבת, אפשר להקל בזה, ובלבד שיעשה כן רק באופן אקראי ולא ינהג כן מנהג קבוע, ועדיף מפי אם אפשר, שיקבל עליו שבת ויקדש לאחרים, ואח"כ יחזור לביתו ע"י נוי.

⁴⁶ דאם יודעים לקדש בעצמם אינו יכול להוציאם בקידוש שלו אם אינו יוצא אז בעצמו בהקידוש והפר"ח בסימן תקפ"ה חולק וס"ל דבכל גווני יוכל להוציאם ובספר ארצות החיים סימן ח' מסיק ג"כ דמדינא יכול להוציא בכל גווני אך לכתחלה המצוה שיקדש בעצמו כיון שהוא בקי וגם חבירו המוציאו אינו יוצא עתה בהקידוש. מ"ב שם כ

⁴⁷ כתב בשש"כ (סימן נא הערה יז) דבכה"ג שאינו טועם מן היין או מהפת, אסור למסובים לברך על היין או על הלחם, אלא יוצאים בברכת המקדש, היינו, אפי' לדעות דס"ל דבכל קידוש מותר לכל אחד לברך לעצמו ברכת הגפן הכא אסור, דאם יברכו לבד תהא ברכת המקדש שאינו טועם לבטלה. וכתב בשם הגרשז"א, דמ"מ די אם אחד מהשומעין מכויין לצאת בברכת הגפן מהמקדש ואילו כל השומעין יכווננו לצאת רק בברכת הקידוש, וממילא יוכלו לברך כמנהגם, ועי' גם בכף החיים (סקל"ב).

⁴⁸ מ"ב שם יט

⁴⁹ מ"ב שם כ

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

ו. פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי לחנכן במצות

כל האמור שאינו יכול להוציא אם יצא או אם אינו טועם בברכת הנהנין, אינו אלא לגדולים⁵⁰ אפילו שאינם יודעים לברך. אבל לקטנים רשאי לברך כל ברכת הנהנין כדי לחנכן במצות, ואפילו אין הינוכם מוטל עליו כגון שאינן מבני ביתו⁵¹. וגם לגדולים שרוצה ללמדם איך לברך רשאי⁵², ואפילו אם אינם אוכלים כעת רשאי ללמדם שידעו לברך⁵³.

ואם אפשר להקרות לקטנים כל המלות, וללמדם שיאמרו שמות הק' בעצמם על ידי רמז או התחלת אות אחד מהשמות, עדיף. וכתב באשל אברהם (בוטשאטש) "וכן אני נוהג ומנהיג להשומעים ממני, אך מצד שלרבים אי אפשר להנהיג כן לטרדתם ומחירותם, לזה מותר לומר גם כל הברכה, ומכל מקום יותר טוב כנוכר".

ז. בהלל ובמגילה אף על פי שיצא מוציא

אולם טוב יותר שיברכו השומעים בפורים אף על פי שיצא כבר⁵⁴ בקריאת המגילה, מברך להוציא את אחר ידי חובתו. ויברך גם ברכת שהחיינו, וכ"ש שיכול להוציאם בקריאה אף על פי שיצא כבר, ומ"מ יש פוסקין שסוברין לענין ברכה שאם יודעין בעצמן לברך יברכו בעצמן, כיון שהוא כבר יצא בקריאה, וכן ראוי לנהוג⁵⁵ ומנהג העולם להקל להוציאן בכל מקרה⁵⁶.

וכן בראש השנה בתקיעת השופר, התוקע לאחרים על אף שכבר יצא, מברך להוציאם ומברך גם ברכת שהחיינו⁵⁷.

⁵⁰ שו"ע ונו"כ שם יט

⁵¹ מ"ב שם צג

⁵² עיין שו"ת אנרות משה אורח חיים חלק ב סימן נו "ונראה שאף גדול שצריך להתלמד הברכות יהיה מותר לומר כתיקנן"

⁵³ ומותר להזכיר שם השם ואפילו הרב יכול להזכיר השם כדי ללמד להתינוק הברכות שהרי ע"כ אנו צריכים ללמוד עמהם כדי לחנכם בלימוד התורה ובקיום המצות (וכמו דכתיב ולמדתם אותם את בניכם וגו') ודוקא עם התינוק מותר להזכיר את השם אבל גדול בשעה שלומד הברכות בגמרא אומר בלא הזכרת השם ורק כשלומד הפסוקים הנזכרים בתלמוד רשאי לאומרן כמו שהם כתובים עם הזכרת השם. משנה ברורה סימן רטו ס"ק יד. ועיין פמ"ג תרנו מ"ז א שאפילו קודם גיל חינוך

⁵⁴ שו"ע ונו"כ תרצב ג

⁵⁵ בשו"ת מנח"י ח"ג סי' נ"ג ונ"ד מאריך בזה ומסיק דכן יש לנהוג למעשה דאם השומעים יודעים לברך יברכו בעצמן, וכן בשו"ת קנין תורה ח"ג סי' ק"ג

⁵⁶ מ"ב שם י

⁵⁷ רמ"א ונו"כ תקפה ב

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

בעצמן שתי הברכות, אא"כ אינם יודעים לברך בעצמן אז יברך בשבילן להוציאן, ומנהג העולם להקל להוציאן בכל מקרה ואין למחות בהם⁵⁸.

ודוקא כשהם פחות מעשרה, אבל אם השומעים עשרה, אז אף אם יודעים בעצמם לברך, אחד מברך והשאר יוצאים, שלא לחלק בין צבור לעבור, שסתם צבור נמצאו אנשים שאינם בקיאים בטיב ברכות⁵⁹.

הדרן עלך ראוהו בית דין

א. יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה ... גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת⁶⁰ אין תוקעין בשופר. אף על פי שהתקיעה בשופר אינה מלאכה ואינה אסורה בשבת ויו"ט אלא מדברי סופרים משום עובדין דחול, ולמה אין דוחין איסור קל כזה מפני מצות עשה של תורה, כמו שדוחין אותו בכל יום טוב של ראש השנה, הואיל ואין בו שבות גמור, לפי שהכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר, גזירה⁶¹ שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברשות הרבים⁶².

ודין טלטול השופר בשבת זו, כדין טלטולו בכל שבתות השנה, שאין מטלטלין אותו כי אם לצורך מקומו או לצורך גופו כגון לשאוב בו מים, שהרי הוא כלי שמלאכתו לאיסור⁶³. ובימינו שופר שמקפידים לייחד לו מקום, ואין נותנים לילדים לגעת בו, הרי הוא מוקצה מחמת חסרון כיס⁶⁴.

⁵⁸ מ"ב שם ה

⁵⁹ שער הציון שם ס"ק טו

⁶⁰ שו"ע ונו"כ תקפה ה

⁶¹ כתב הגרע"א ז"ל (בדו"ח מערכה ח') שאם עבר ותקע בשופר בשבת קיים מצוות שופר אף שעבר על איסור דרבנן.

⁶² מ"ב שם יג

⁶³ רמ"א שם ומ"ב יד

⁶⁴ עיין שמירת שבת כהלכתה פרק כח אות מ ובהערה פב

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

במה דברים אמורים בשבת, אבל אם חל בחול אף על פי שמותר לטלטלו אפילו שלא לצורך גופו ומקומו כיון שתוקעין בו ביום ודינו ככלי שמלאכתו להיתר. מכל מקום אסור להשתמש בו וליהנות ממנו בו ביום, כגון לשאוב בו מים או להניחו כמשקולת על ניירות שלא יעופו, שהרי הוקצה למצותו⁶⁵.

קטן התוקע בשבת זו בית דין מצווין להפרישו⁶⁶, אף על פי שלא הגיע לחינוך.

⁶⁵ מ"ב שם טו

⁶⁶ שו"ע הרב שם ו